

Polityka ochrony uczniów w Niepublicznym Liceum Ogólnokształcącym w Lublinie Lubelskiej Szkole Realnej

Preambuła

Naczelną zasadą wszystkich działań podejmowanych przez pracowników Niepublicznego Liceum Ogólnokształcącego w Lublinie Lubelskiej Szkoły Realnej (dalej: Szkoła) jest działanie dla dobra ucznia i w jego najlepszym interesie. Pracownik Szkoły traktuje ucznia z szacunkiem oraz uwzględnia jego potrzeby. Niedopuszczalne jest stosowanie przez pracownika wobec ucznia przemocy w jakiegokolwiek formie. Pracownik Szkoły, realizując te cele, działa w ramach obowiązującego prawa, przepisów wewnętrznych danej placówki oraz swoich kompetencji.

Rozdział I

Objaśnienie terminów

§ 1

1. Pracownikiem/cą Szkoły jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, umowy cywilno-prawnej, umowy wolontariackiej, umowy stażowej, umowy o praktyki lub innej umowy o współpracę.
2. Uczniem jest każda osoba ucząca się w Niepublicznym Liceum Ogólnokształcącym w Lublinie Lubelskiej Szkole Realnej.
3. Opiekunem ucznia jest osoba uprawniona do reprezentacji ucznia, w szczególności jego rodzic, opiekun prawny lub opiekun faktyczny. W myśl niniejszego dokumentu opiekunem jest również rodzic zastępczy.
4. Zgoda opiekuna ucznia oznacza zgodę osoby uprawnionej do reprezentacji ucznia, w szczególności jego przedstawiciela ustawowego (rodzica, opiekuna prawnego) lub innej osoby uprawnionej do reprezentacji na podstawie przepisów szczególnych lub orzeczenia sądu (w tym opiekuna faktycznego). W przypadku rodziców oznacza zgodę obojga. W sytuacji braku porozumienia między rodzicami ucznia, należy poinformować ich o niemożliwości udzielenia/kontynuowania wsparcia do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez nich indywidualnie lub przez sąd rodzinno-opiekuńczy. W przypadku zgłoszenia podejrzenia krzywdzenia ucznia, pierwsze trzy spotkania ze specjalistami są traktowane jako diagnostyczne w kierunku krzywdzenia i mogą się odbyć bez zgody rodziców/opiekunów.
5. Przez krzywdzenie ucznia należy rozumieć popełnienie czynu zabronionego lub czynu karalnego na szkodę ucznia przez jakąkolwiek osobę, w tym pracownika/cę Szkoła, lub zagrożenie dobra ucznia, w tym jego zaniedbywanie.
6. Osoba odpowiedzialna za Internet to wyznaczony przez Dyrektora/kę Szkoły pracownik/ca, sprawujący/a nadzór nad korzystaniem z Internetu przez uczniów na terenie Szkoły oraz nad bezpieczeństwem uczniów w Internecie.

7. Osoba odpowiedzialna za Politykę ochrony uczniów przed krzywdzeniem to wyznaczony przez Dyrektora/kę Szkoły pracownik/ca sprawujący/a nadzór nad realizacją Polityki ochrony uczniów przed krzywdzeniem w Szkole.

8. Dane osobowe ucznia to wszelkie informacje umożliwiające identyfikację ucznia.

9. „Osoba trzecia” rozumiana jest jako każda osoba powyżej 18 roku życia poza rodzicem, opiekunem prawnym/faktycznym.

Rozdział II

Sposoby weryfikacji pracowników pod kątem ich bezpieczeństwa dla uczniów

§ 1

1. Szkoła prowadzi procedurę weryfikacji pracowników przed dopuszczeniem ich do kontaktu z uczniami.

2. Każda/y potencjalny pracownik/czka przed zawarciem umowy ze Szkołą zostaje sprawdzony/a w Rejestrze Sprawców Przepiępstw na Tle Seksualnym (rejestr z dostętem ograniczonym) oraz w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze.

3. Sprawdzenie w rejestrze sprawców dokumentowane jest wydrukiem informacji zwrotnej wygenerowanej z Rejestru.

4. Każda osoba przed zawarciem umowy ze Szkołą jest zobowiązana dostarczyć zaświadczenie o niekaralności za przestępstwa na szkodę małoletniego oraz o toczących się względem niego/ niej postępowaniach karnych i dyscyplinarnych.

5. W przypadku pracowników/c – obcokrajowców odbiera od niego/niej oświadczenie o niekaralności za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstwa na szkodę małoletniego oraz o toczących się względem niego/ niej postępowaniach karnych i dyscyplinarnych. Poucza się też pracownika/cę o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia (wzór oświadczenia stanowi załącznik nr 3)

6. Figurowanie w Rejestrze, brak zaświadczenia lub oświadczenia o niekaralności wyklucza przystąpienie do pracy.

7. Wszystkie dokumenty potwierdzające weryfikację pracownika/cy pod kątem jej/jego bezpieczeństwa dla uczniów, są przechowywane w dokumentacji pracownika/cy prowadzonej przez Szkołę.

8. W przypadku zajęć realizowanych we współpracy z podmiotami zewnętrznymi w obecności pracownika szkoły w/w formalności nie są wymagane, jeżeli z powodów merytorycznych zajęcia odbywają się bez obecności pracownika szkoły w/w formalności obowiązują.

Rozdział III

Zasady bezpiecznej relacji personel-uczeń

§ 1

Naczelną zasadą wszystkich działań podejmowanych przez pracowników/ce Szkoły mających bezpośredni kontakt z uczniami jest działanie dla dobra ucznia i w jego najlepszym interesie. Pracownicy/e traktują ucznia z szacunkiem oraz uwzględniają jego godność i potrzeby. W swojej pracy kierują się najbardziej aktualną wiedzą naukową dot. rozwoju ucznia, opartą na wytycznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego i Psychiatrycznego oraz WHO. Niedopuszczalne jest stosowanie wobec ucznia przemocy w jakiegokolwiek formie, jak również projekcji na ucznia swoich własnych przekonań społecznych, religijnych czy politycznych. Pracownicy realizując te cele, działają w ramach obowiązującego prawa, przepisów wewnętrznych Szkoły oraz swoich kompetencji.

§ 2

Zachowania i praktyki, które są oczekiwane od wszystkich pracowników/c

1. W komunikacji z uczniami zachowuj cierpliwość i szacunek, nie etykietuj.
2. Słuchaj uważnie uczniów i udzielaj im odpowiedzi adekwatnych do ich wieku i danej sytuacji. Komunikując się z uczniem utrzymuj kontakt wzrokowy.
3. Twórz bezpieczną, przyjazną, otwartą i pełną wzajemnego szacunku atmosferę, sprzyjającą zaufaniu i zgłaszaniu trudności przez podopiecznych/e.
4. Zapewnij Uczniów, że jeśli czują się niekomfortowo z jakąś sytuacją, zachowaniem czy słowami, mogą o tym powiedzieć Tobie lub wskazanej osobie (odpowiedzialnej za realizację Polityki Ochrony Uczniów przez Krzywdzeniem w Szkole) lub przekazać wiadomość drogą mailową na adres: pomoc@realna.lublin.pl i mogą oczekiwać odpowiedniej reakcji i/lub pomocy.
5. Doceniaj i szanuj wkład uczniów w podejmowane działania, aktywnie ich angażuj.
6. Traktuj uczniów równo bez względu na ich płeć, orientację seksualną, sprawność/niepełnosprawność, status społeczny, etniczny, kulturowy, religijny i światopogląd. Unikaj faworyzowania uczniów.
7. Podejmując decyzje dotyczące uczniów, poinformuj ich o tym i staraj się brać pod uwagę ich oczekiwania.
8. Szanuj prawo do prywatności ucznia. Jeśli konieczne jest odstępstwo od zasady poufności, aby chronić ucznia, wyjaśnij mu to najszybciej jak to możliwe.
9. Unikaj zbędnego ryzyka. Pracując z uczniami upewnij się, że sprzęt i wyposażenie są używane w sposób zgodny z przeznaczeniem, a otoczenie jest bezpieczne.

10. W przypadku zajęć w ramach nauczania indywidualnego Ucznia odbywających się w domu Ucznia jest możliwa wyłącznie w obecności Opiekuna lub innej osoby dorosłej wskazanej i upoważnionej przez Opiekuna.

§ 3

Zachowania i praktyki, które są niedopuszczalne ze strony pracowników/c

1. Nie wolno Ci krzywić, zawstydząć, upokarzać, lekceważyć i obrażać ucznia.
2. Nie wolno Ci bić, szturchać, popychać ani w jakikolwiek sposób naruszać integralności fizycznej ucznia.
3. Nie wolno Ci nawiązywać z uczniem jakichkolwiek relacji romantycznych lub seksualnych ani składać mu nieodpowiednich propozycji. Obejmuje to także seksualnie komentarze, żarty, gesty oraz udostępnianie uczniom treści erotycznych i pornograficznych bez względu na ich formę.
4. Nie wolno Ci utrzymywać wizerunku ucznia (filmowanie, nagrywanie głosu, fotografowanie) w inny niż zawarty w umowie edukacyjnej sposób.
5. Nie wolno Ci zapraszać uczniów do swojego prywatnego mieszkania/domu ani spotykać się z nimi poza godzinami pracy. Kontaktuj się z uczniami za pośrednictwem danych dostępnych w dokumentacji szkoły. Spotkania poza godzinami pracy i poza szkołą dopuszczalne tylko w ramach aktywności szkolnych i działań edukacyjnych.
6. Nie wolno Ci proponować uczniom alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji, jak również używać ich w obecności uczniów na wydarzeniach organizowanych przez szkołę.
7. Nie podejmuj innego niż niezbędny kontaktu fizycznego z uczniem.
8. Jeśli będziesz świadkiem jakiegokolwiek z wyżej opisanych zachowań i/lub sytuacji ze strony innych dorosłych lub uczniów, zawsze poinformuj o tym osobę wyznaczoną w Szkole lub postąp zgodnie z obowiązującą procedurą interwencji.

Rozdział II

Rozpoznawanie i reagowanie na czynniki ryzyka krzywdzenia uczniów

§ 1

1. Pracownicy/e Szkoły posiadają wiedzę i w ramach wykonywanych obowiązków zwracają uwagę na czynniki ryzyka krzywdzenia uczniów.
2. Każdy pracownik/ca Szkoły zna i stosuje Politykę Ochrony Uczniów przed Krzywdzeniem w Szkole.

3. W przypadku zidentyfikowania czynników ryzyka pracownicy/e Szkoły podejmują rozmowę z rodzicami/opiekunami przekazując informacje na temat dostępnej oferty wsparcia i motywując ich do szukania dla siebie pomocy.

4. Pracownicy/e monitorują sytuację i dobrostan ucznia.

Rozdział III

Procedury interwencji w przypadku krzywdzenia ucznia

§ 1

Pod pojęciem interwencji rozumiane jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia uczniowi bezpieczeństwa (w zależności od sytuacji może to być rozmowa z rodzicami/opiekunami lub zgłoszenie do właściwej dla zaistniałej sytuacji instytucji).

Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjęto następującą kwalifikację zagrożenia bezpieczeństwa ucznia:

1. popełnienie przestępstwa na szkodę ucznia (np., wykorzystanie seksualne, znęcanie się nad uczniem, itp.)
2. inne formy krzywdzenia niebędące przestępstwem (np., krzyk, poniżanie, kary fizyczne)
3. doszło do zaniedbania potrzeb życiowych ucznia (np., związanych z żywieniem, higieną, zdrowiem)

§ 2

1. W przypadku podjęcia przez pracownika/cy Szkoły podejrzenia, że uczeń jest krzywdzony, pracownik/ca ma obowiązek sporządzenia notatki służbowej i przekazania uzyskanej informacji do Zespołu Psychologiczno-Pedagogicznego.

2. Członek Zespołu Psychologiczno-Pedagogicznego wzywa niekrzywdzących opiekunów ucznia, którego krzywdzenie podejrzewa, oraz informuje ich o podejrzeniu.

3. Członek Zespołu Psychologiczno-Pedagogicznego, który powziął informację powinien sporządzić opis sytuacji w Szkole i rodzinnej ucznia na podstawie rozmów z uczniem, terapeutami/wychowawcami i rodzicami, oraz plan pomocy uczniowi.

4. Plan pomocy uczniowi powinien zawierać wskazania dotyczące:

a. podjęcia przez Szkołę działań w celu zapewnienia uczniowi bezpieczeństwa, w tym zgłoszenie podejrzenia krzywdzenia do odpowiedniej placówki; (załącznik nr 6 procedura “niebieskiej karty”)

b. wsparcia, jakie Szkoła zaoferuje uczniowi;

c. skierowania ucznia do specjalistycznej placówki pomocy, jeżeli istnieje taka potrzeba.

§ 3

1. W przypadkach bardziej skomplikowanych (dotyczących wykorzystywania seksualnego oraz znęcania się fizycznego i psychicznego o dużym nasileniu) Dyrektor/ka powołuje zespół interwencyjny, w skład którego mogą wejść: wszyscy pracownicy mający wiedzę o uczniu i/lub o jego krzywdzeniu (dalej określani jako: zespół interwencyjny).

2. Zespół interwencyjny sporządza plan pomocy uczniowi, spełniający wymogi określone w § 2 pkt. 4 Polityki, na podstawie opisu sporządzonego przez psychologa szkolnego oraz innych, uzyskanych przez członków zespołu, informacji.

3. W przypadku, gdy podejrzenie krzywdzenia zgłosili opiekunowie ucznia, powołanie zespołu jest obligatoryjne. Zespół interwencyjny wzywa opiekunów ucznia na spotkanie wyjaśniające, podczas którego może zaproponować opiekunom zdiagnozowanie zgłaszanego podejrzenia w zewnętrznej, bezstronnej instytucji. Ze spotkania sporządza się protokół.

§ 4

1. Plan pomocy uczniowi jest przedstawiany przez psychologa szkolnego opiekunom z zaleceniem współpracy przy jego realizacji.

2. Dyrektor/ka Szkoły informuje opiekunów o obowiązku placówki zgłoszenia podejrzenia krzywdzenia ucznia do odpowiedniej instytucji np. prokuratura/policja, sąd rodzinno-opiekuńczy, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.

3. Po poinformowaniu opiekunów przez Dyrektora/kę Szkoły – zgodnie z punktem poprzedzającym – Dyrektor/ka Szkoły składa zawiadomienie o podejrzeniu przestępstwa do prokuratury/policji lub wniosek o wgląd w sytuację rodziny do sądu rejonowego, wydziału rodzinnego i nieletnich.

4. Dalszy tok postępowania leży w kompetencjach instytucji wskazanych w punkcie poprzedzającym.

5. W przypadku, gdy podejrzenie krzywdzenia zgłosili opiekunowie ucznia, a podejrzenie to w wyniku procedury interwencji nie zostało potwierdzone, należy o tym fakcie poinformować opiekunów ucznia na piśmie.

6. Jeżeli zagrożone jest życie lub zdrowie ucznia pracownik/ca, który powziął wiadomość na ten temat, powinien niezwłocznie poinformować osobę odpowiedzialną za prowadzenie interwencji. Osoba ta powiadamia policję, dzwoniąc na numer alarmowy 112 lub 997, podając dane własne, dane ucznia, miejsce jego pobytu oraz opis okoliczności sprawy. Jeśli nie można skontaktować się z osobą odpowiedzialną za prowadzenie interwencji, pracownik/ca dokonuje zgłoszenia samodzielnie i wysyła pisemną informację do osoby odpowiedzialnej za prowadzenie interwencji.

§ 5

Krzywdzenie przez osoby „trzecie”

1. W przypadku podejrzenia krzywdzenia przez osobę trzecią, pracownik/ca, który powziął wiadomość na ten temat, powinien/powinna niezwłocznie odsunąć osobę podejrzaną od pracy z uczniami do czasu wyjaśnienia sprawy.

2. Jeżeli pracownik/ca podejrzewa, że uczeń jest pokrzywdzony przestępstwem handlu ludźmi, wówczas powinien/powinna zastosować procedurę z ust. 2 lub zadzwonić na numer +48 664 974 934 bądź wysłać maila na adres: handelludzmibsk@policja.gov.pl. Na podany numer oraz adres email można zgłosić sprawę anonimowo. W przypadku wymagającym natychmiastowej reakcji (np. gdy uczeń przemieszcza się ze sprawcą) należy dzwonić na telefony alarmowe 112 lub 997.

3. Jeżeli zagrożone jest życie lub zdrowie ucznia, pracownik/ca, który powziął wiadomość na ten temat, powinien niezwłocznie poinformować osobę odpowiedzialną za prowadzenie interwencji. Osoba ta powiadamia policję, dzwoniąc na numer alarmowy 112 lub 997, podając dane własne, dane ucznia, miejsce jego pobytu oraz opis okoliczności sprawy. Jeśli nie można skontaktować się z osobą odpowiedzialną za prowadzenie interwencji, pracownik/ca dokonuje zgłoszenia samodzielnie i wysyła pisemną informację do osoby odpowiedzialnej za prowadzenie interwencji.

4. W przypadku, gdy wobec ucznia popełniono inne przestępstwo, pracownik/ca zgłasza podejrzenie do osoby odpowiedzialnej za realizację Polityki w Szkole, która sporządza zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa, a Dyrektor/ka Szkoły przekazuje je do właściwej miejscowo policji lub prokuratury. Wzór zawiadomienia znajduje się w Załączniku nr 4.

5. W przypadku, gdy osobą trzecią jest pracownik/ca, który/a dopuścił/a się wobec ucznia innej formy krzywdzenia niż popełnienie przestępstwa na jego szkodę, osoba odpowiedzialnej za realizację Polityki w Szkole powinna zbadać wszystkie okoliczności sprawy, w szczególności wysłuchując pracownika/cy podejrzanego/podejrzewaną o krzywdzenie, ucznia oraz innych świadków zdarzenia. W sytuacji, gdy naruszenie dobra ucznia jest znaczne, w szczególności, gdy doszło do dyskryminacji lub naruszenia godności ucznia, osoba odpowiedzialnej za realizację Polityki w Szkole powinna rozważyć rozwiązanie stosunku prawnego z osobą, która dopuściła się krzywdzenia, lub zarekomendować takie rozwiązanie zwierzchnikom tej osoby. Jeżeli pracownik/ca, który dopuścił/a się krzywdzenia, nie jest bezpośrednio zatrudniony/a przez Szkołę, lecz przez instytucję współpracującą, wówczas należy zarekomendować zakaz jego/jej wstępu na teren placówek prowadzonych przez Szkołę, a w razie potrzeby rozwiązać umowę z instytucją współpracującą.

§ 7

Krzywdzenia ucznia przez osobę niepełnoletnią

1. W przypadku, gdy zachodzi podejrzenie krzywdzenia ucznia przez osobę niepełnoletnią, należy wszelkimi możliwymi sposobami upewnić się, że dziecko podejrzewane o krzywdzenie innego ucznia samo nie jest krzywdzone przez rodziców/opiekunów, innych dorosłych bądź innych uczniów. W przypadku potwierdzenia takiej okoliczności należy przejść do procedury z § 3.
2. Jeżeli osobą podejrzewaną o krzywdzenie jest uczeń w wieku od 13 do 17 lat, a jego zachowanie stanowi czyn karalny, należy odbyć rozmowę z rodzicami/opiekunami ucznia krzywdzącego oraz krzywdzonego oraz poinformować właściwy miejscowo sąd rodzinny lub policję poprzez pisemne zawiadomienie.
3. Jeżeli osobą podejrzewaną o krzywdzenie jest uczeń powyżej lat 17, a jego zachowanie stanowi przestępstwo, wówczas należy poinformować właściwą miejscowo jednostkę policji lub prokuratury poprzez pisemne zawiadomienie.

§ 8

Krzywdzenie przez rodzica lub opiekuna prawnego/faktycznego

1. W przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa na szkodę ucznia przez rodzica lub opiekuna prawnego/faktycznego należy sporządzić zawiadomienie na piśmie i skierować je do właściwej miejscowo jednostki policji.
2. W przypadku podejrzenia, że rodzic lub opiekun ucznia zaniedbuje jego potrzeby psychofizyczne lub rodzina jest niewydolna wychowawczo (np. uczeń chodzi w nieadekwatnych do pogody ubraniach, opuszcza miejsce zamieszkania bez nadzoru osoby dorosłej, rodzic krzyczy na ucznia, rodzic stosuje kary fizyczne niebędące przestępstwem), należy porozmawiać z rodzicem/opiekunem, uświadamiając niewłaściwość postępowania i w miarę możliwości umożliwić mu kontakt z psychologiem. W sytuacji zaniedbania materialnego należy upewnić się, że rodzic otrzymał odpowiednie wsparcie socjalne lub pokierować po takie wsparcie.
3. W przypadku braku współpracy rodzica/opiekuna należy pisemnie lub mailowo poinformować o sytuacji właściwy ośrodek pomocy społecznej, podając swoje dane, dane ucznia i w miarę możliwości jak najwięcej szczegółów sprawy (w tym dane opiekunów dopuszczających się krzywdzenia). Szkoła uruchamia procedurę "Niebieskiej Karty" (Załącznik nr 6) oraz – w miarę potrzeb – rozpocząć pracę socjalną z rodziną.

§ 9

1. Z przebiegu każdej interwencji sporządza się kartę interwencji, której wzór stanowi załącznik nr 1 do niniejszej Polityki. Kartę załącza się do akt osobowych ucznia.

2. Wszyscy pracownicy/e Szkoły i inne osoby, które w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych podjęły informację o krzywdzeniu ucznia lub informacje z tym związane, są zobowiązane do zachowania tych informacji w tajemnicy, wyłączając informacje przekazywane uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych.

Rozdział IV

Zasady ochrony danych osobowych ucznia

§ 1

1. Dane osobowe ucznia podlegają ochronie na zasadach określonych w Ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych i RODO

2. Pracownik/ca Szkoły ma obowiązek zachowania w tajemnicy danych osobowych, które przetwarza oraz zachowania w tajemnicy sposobów zabezpieczenia danych osobowych przed nieuprawnionym dostępem.

3. Dane osobowe ucznia są udostępniane wyłącznie osobom i podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów.

4. Pracownik/ca Szkoły jest uprawniony/na do przetwarzania danych osobowych ucznia i udostępniania tych danych w ramach zespołu interdyscyplinarnego, powołanego w trybie Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

§ 2

Pracownik/ca Szkoły może wykorzystać informacje o uczniu w celach szkoleniowych lub edukacyjnych wyłącznie z zachowaniem anonimowości dziecka oraz w sposób uniemożliwiający identyfikację ucznia.

§ 3

1. Pracownik/ca Szkoły nie udostępnia przedstawicielom mediów informacji o uczniu ani jego opiece i pracownik/ca Szkoły nie kontaktuje przedstawicieli mediów z uczniami.

2. Pracownik/ca Szkoły nie wypowiada się w kontakcie z przedstawicielami mediów o sprawie ucznia lub jego opiekuna. Zakaz ten dotyczy także sytuacji, gdy pracownik/ca Szkoły jest przeświadczony, że jego wypowiedź nie jest w żaden sposób utrwalana.

3. Pracownik/ca Szkoły, w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach, może się wypowiedzieć w kontakcie z przedstawicielami mediów o sprawie ucznia lub jego opiekuna – po wyrażeniu pisemnej zgody przez rodzica/opiekuna ucznia.

Rozdział V

Zasady ochrony wizerunku ucznia

§ 1

Szkoła, uznając prawo ucznia do prywatności i ochrony dóbr osobistych, zapewnia ochronę wizerunku ucznia.

§ 2

1. Każdorazowe utrwalanie wizerunku Ucznia oraz danych osobowych przez przedstawicieli mediów musi być skonsultowane z Dyrektorem/ką Szkoły
2. Jeżeli wizerunek Ucznia stanowi jedynie szczegół całości, takiej jak: zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza, zgoda rodzica lub opiekuna prawnego na utrwalanie wizerunku Ucznia nie jest wymagana.
3. Szkoła posiada zgodę na przetwarzanie danych osobowych Ucznia w tym zasad używania wykorzystywania wizerunku Ucznia (odrębny dokument, będący nieodłączną częścią umowy edukacyjnej).

Rozdział VI

Zasady dostępu Uczniów do Internetu

§ 1

1. Szkoła, zapewniając Uczniom dostęp do Internetu, jest zobowiązana podejmować działania zabezpieczające Uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju; w szczególności należy zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.
2. Na terenie Szkoły dostęp Ucznia do Internetu możliwy jest tylko pod nadzorem pracownika/cy Szkoły W przypadku dostępu realizowanego pod nadzorem pracownika/cy Szkoły, pracownik/ca ma obowiązek informowania Uczniów o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu. Pracownik/ca Szkoły czuwa także nad bezpieczeństwem korzystania z Internetu przez Uczniów podczas zajęć.
3. Szkoła zapewnia stały dostęp do materiałów edukacyjnych, dotyczących bezpiecznego korzystania z Internetu.

§ 2

1. Osoba odpowiedzialna za Internet zapewnia na wszystkich komputerach z dostępem do Internetu na terenie Szkoły zainstalowane i aktualizowane:

- a. oprogramowanie filtrujące treści internetowe,
- b. oprogramowanie monitorujące korzystanie przez młodzież z Internetu,
- c. oprogramowanie antywirusowe,
- d. oprogramowanie antyspamowe,
- e. firewall.

2. Wymienione w pkt. 1 niniejszego paragrafu oprogramowania są aktualizowane przez wyznaczonego pracownika Szkoły przynajmniej raz w miesiącu.

3. Uczniowie Szkoły mają swobodny dostęp do Internetu na terenie Szkoły z zabezpieczeniami tj. § 2 pkt. 1

4. Zajęcia programowe, wymagające dostępu do Internetu, są zawsze realizowane pod opieką pracownika/cy Szkoły

5. Jeżeli pracownik/ca Szkoły zauważy korzystanie z niedozwolonych treści przez Uczniów szkoły na prywatnych urządzeniach elektronicznych z dostępem do prywatnej sieci internetowej, obowiązany jest do zwrócenia uwagi, stworzenia notatki służbowej i dostarczenia jej do Zespołu Psychologiczno- Pedagogicznego.

Rozdział VII

Monitoring stosowania Polityki

§ 1

1. Dyrektor/ka Szkoły wyznacza Zespół Psychologiczno- Pedagogiczny jako odpowiedzialny za Politykę ochrony Uczniów w Szkole.

2. Zespół, o którym mowa w punkcie poprzedzającym, jest odpowiedzialny za monitorowanie realizacji Polityki, za reagowanie na sygnały naruszenia Polityki oraz za proponowanie zmian w Polityce.

3. Osoba, o której mowa w pkt. 1 niniejszego paragrafu, przeprowadza wśród pracowników Szkoły, raz na 12 miesięcy, ankietę monitorującą poziom realizacji Polityki. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 2 do niniejszej Polityki.

4. W ankiecie pracownicy/e Szkoły mogą proponować zmiany Polityki oraz wskazywać naruszenia Polityki w Szkole

5. Osoba, o której mowa w pkt. 1 niniejszego paragrafu, dokonuje opracowania wypełnionych przez pracowników placówki ankiet. Sporządza na tej podstawie raport z monitoringu, który następnie przekazuje Dyrektorowi/ce Szkoły
6. Dyrektor/ka wprowadza do Polityki niezbędne zmiany i ogłasza pracownikom/com Szkoły nowe brzmienie Polityki.
7. W przypadku skarg i zażaleń związanych z realizacją Polityki w Szkole rodzice/opiekunowie i dzieci mogą je składać drogą mailową na adres: pomoc@realna.org.pl.

Rozdział VIII

Przepisy końcowe

§ 1

1. Polityka wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.
2. Ogłoszenie następuje w sposób dostępny dla pracowników/c Szkoły, w szczególności poprzez wywieszenie w miejscu ogłoszeń dla pracowników/c lub poprzez przesłanie jej tekstu drogą elektroniczną.

Załącznik nr 1 do Polityki ochrony Uczniów przed krzywdzeniem: Karta Interwencji

Karta interwencji

1.Imię i nazwisko ucznia		
2.Przyczyna interwencji (forma krzywdzenia)		
3.Osoba zawiadamiająca o Podejrzeniu krzywdzenia		
4.Opis podjętych działań.	Data	Działanie
5.Spotkania z opiekunami ucznia.	Data	Opis spotkania
6.Forma podjętej interwencji (zakreślić właściwe)	☐ zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, ☐ wniosek o wgląd w sytuację ucznia/rodziny, ☐ inny rodzaj interwencji. Jaki?	
7.Dane dotyczące interwencji (nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję) i data interwencji		
	Data	Działanie

8. Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli placówka uzyskała informację o wynikach/działania placówki/działania rodziców		

Załącznik nr 2 do Polityki ochrony uczniów przed krzywdzeniem:

Monitoring standardów – ankieta

	tak	nie
1. Czy wiesz na czym polega program Chronimy Uczniówi?	☐	☐
2. Czy znasz standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem, obowiązujące w Twoim miejscu pracy?	☐	☐
3. Czy zapoznałeś/aś się z dokumentem Polityka ochrony uczniów przed krzywdzeniem?	☐	☐
4. Czy potrafisz rozpoznawać symptomy krzywdzenia uczniów?	☐	☐
5. Czy wiesz, jak reagować na symptomy krzywdzenia uczniów?	☐	☐
6. Czy zdarzyło Ci się zaobserwować naruszenie zasad zawartych w Polityce ochrony uczniów przed krzywdzeniem przez innego pracownika?	☐	☐
7. Czy masz jakieś uwagi/poprawki/sugestie dotyczące Polityki ochrony uczniów przed krzywdzeniem?	☐	☐

Ad 5. Jakich sytuacji dotyczyło naruszenie Polityki?

.....

.....

Ad 6. Jaki punkt/zagadnienie należałoby włączyć do Polityki? Dlaczego? Jakie regulacje proponujesz?

.....

.....

Czy jakiś punkt/zagadnienie należałoby usunąć? Jaki? Dlaczego?

.....

.....

Czy jakiś punkt/zagadnienie należałoby zmienić? Jaki? Dlaczego? W jaki sposób?

.....

.....

.....

Czy masz jakieś postulaty dotyczące funkcjonowania Polityki w Szkole? Jeśli tak, jakie?

.....

.....

.....

Załącznik nr 3

Oświadczenie o niekaralności i zobowiązaniu do przestrzegania podstawowych zasad ochrony Uczniów (wzór)

.....

(miejsce i data)

Ja, ... legitymujący(-a) się dowodem osobistym o nr ..... oświadczam, że nie byłem(-am) skazany (-a) za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstwa z użyciem przemocy na szkodę małoletniego i nie toczy się przeciwko mnie żadne postępowanie karne ani dyscyplinarne w tym zakresie. Oświadczam, że jestem świadomy(-a) konsekwencji złożenia nieprawdziwego oświadczenia. Ponadto oświadczam, że zapoznałem(-am) się z zasadami ochrony dzieci obowiązującej w ..... i zobowiązuję się do ich przestrzegania.

..... (podpis)

Załącznik nr 4**Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (wzór)**.....
(miejsce i data)

L. Dz. ....

Prokuratura Rejonowa w

.....[1] Zawiadamiający:

..... z siedzibą w

..... reprezentowana przez:

adres do korespondencji: .....

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa Niniejszym składam zawiadomienie o

podejrzeniu popełnienia przestępstwa .....

na szkodę małoletniego..... (imię i

nazwisko, data urodzenia) przez .....

(imię i nazwisko domniemanego sprawcy)

Uzasadnienie

W trakcie wykonywania przez ..... (imię i

nazwisko pracownika/cy) czynności służbowych – wobec małoletniego/małoletniej

..... (imię i nazwisko) dziecko ujawniło niepokojące treści

dotyczące relacji z ..... [2].

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(Dalszy opis podejrzenia popełnienia przestępstwa)

Mając na uwadze powyższe informacje, a także dobro i bezpieczeństwo małoletniej/

małoletniego, wnoszę o wszczęcie postępowania w tej sprawie. Osobą mogącą udzielić więcej

informacji jest ..... (imię, nazwisko, telefon, adres

do korespondencji). Wszelką korespondencję w sprawie proszę przesyłać na adres

korespondencyjny, z powołaniem się na numer i liczbę dziennika pisma.

biuro@realna.lublin.pl;ul. Narutowicza 55b; 20-016 Lublin
tel.+48 513 893 016; +48 503 082 162www.realna.lublin.pl

[1] Zawiadomienie należy złożyć do Prokuratury Rejonowej właściwej ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa.

[2] Opis sytuacji, która miała miejsce. Należy uzupełnić zgodnie z tym, co się wydarzyło (ważne jest, by zaznaczyć np.: kiedy i gdzie miało miejsce zdarzenie, kto mógł je widzieć/wiedzieć o nim, kto mógł popełnić przestępstwo).

Załącznik nr 5**Wzór wniosku o wgląd w sytuację dziecka/ rodziny**

.....
(miejscowość, data)

Ośrodek Pomocy Społecznej w .....
(adres OPS-u właściwego z uwagi na miejsce zamieszkania/pobytu dziecka)

Wnioskodawca:

.....
(imię, nazwisko i adres osoby zgłaszającej/dane instytucji zgłaszającej)

Dotyczy dziecka ...../ rodziny .....
zamieszkałej pod adresem: .....
(dane umożliwiające identyfikację dziecka: imię i nazwisko, adres zamieszkania/pobytu, dane rodziców/ opiekunów)

Wniosek o wgląd w sytuację dziecka

Niniejszym wnoszę o wgląd w sytuację małoletniego/małoletniej
.....

(dane umożliwiające identyfikację dziecka np. imię i nazwisko dziecka, imiona i nazwiska rodziców/opiekunów, adres zamieszkania/pobytu)

poprzez przeprowadzenie wywiadu środowiskowego oraz udzielenie pomocy dziecku w przypadku stwierdzenia zagrożenia jego dobra.

Uzasadnienie

(Tutaj należy opisać niepokojące sytuacje, co sprawiło, że zdecydowaliśmy się na podjęcie interwencji, dlaczego uważamy, że dobro dziecka jest zagrożone. Pamiętaj, że im więcej informacji podasz, tym jest większa szansa na skuteczną interwencję. Można zamieścić informacje o osobach, które były/są świadkami niepokojących zdarzeń.)

.....
(podpis osoby składającej wniosek)

Załącznik nr 6

Procedura niebieskiej karty

Zakres procedury i ogólne zasady jej stosowania

1. Procedura postępowania „Niebieskiej Karty” obowiązuje wszystkich pracowników zatrudnionych w Lubelskiej Szkole Realnej.
2. Nadzór nad stosowaniem procedury sprawuje dyrektor szkoły.
3. Bezpośredni nadzór nad realizacją działań w sprawach krzywdzenia uczniów ma dyrektor szkoły.
4. Dyrektor szkoły udziela wsparcia i pomocy osobom bezpośrednio zaangażowanym w proces pomocy uczniowi/uczennicy doświadczającemu/ej przemocy domowej, w tym prawnej i organizacyjnej.
5. Koordynatorem pomocy uczniowi/uczennicy krzywdzonemu/ej jest zespół w składzie: wychowawca klasy, pedagog szkolny, psycholog szkolny i pedagog specjalny.
6. Zasadą udzielania pomocy uczniowi/uczennicy krzywdzonemu/ej przez placówkę jest interdyscyplinarna współpraca zespołowa ograniczona do osób pracujących z dzieckiem.
7. Druki i formularze „Niebieskiej Karty – A” i „Niebieskiej Karty – B” znajdują się w sekretariacie szkoły.
8. Wgląd w dokumentację wszczętych procedur posiadają wyłącznie osoby upoważnione imiennie przez dyrektora szkoły.
9. Upoważnione osoby do wglądu w dokumentację wszczętych procedur „Niebieskie Karty” są zobowiązane do złożenia oświadczenia o zachowaniu poufności informacji i danych osobowych umieszczonych w dokumentach załącznik 6a.
10. Dokumentację związaną ze wszczętymi procedurami „Niebieskiej Karty” prowadzi i przechowuje pedagog szkolny.

Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”

1. Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty” następuje z chwilą wypełnienia formularza Karty – „A” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec ucznia/uczennicy lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.
2. Do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty” nie jest wymagana zgoda osoby doznającej przemocy.
3. Do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty” nie jest wymagany uprzedni kontakt z osobą stosującą przemoc domową ani obecność tej osoby w czasie wypełniania kwestionariusza.
4. Pedagog szkolny, psycholog szkolny i pedagog specjalny wszczynający procedurę „Niebieskie Karty” ma prawo wykorzystać informacje ze wstępnej rozmowy z małoletnim – załącznik 3.
5. Rozmowę z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przeprowadza się w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi i poszanowanie godności tej osoby oraz zapewniających jej bezpieczeństwo.

6. Czynności w ramach procedury "Niebieskiej Karty" przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego. W sytuacji, gdy to rodzice, opiekun prawny lub faktyczny są podejrzani o stosowanie przemocy wobec ucznia/uczennicy, te czynności przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej (w rozumieniu art. 115 § 11 kk) czyli np. dziadków, pradziadków oraz rodzeństwa w obecności psychologa).
7. Żaden z formularzy "Niebieskich Kart" nie wymaga podpisu osoby podejrzanej o doznawanie czy stosowanie przemocy domowej.
8. Po wypełnieniu karty – „A”, osoba dotknięta przemocą domową w rodzinie - rodzic, opiekun prawny lub faktyczny, osoba, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie otrzymuje wypełniony formularz Karty – B.
9. Formularz „B” jest dokumentem dla osób pokrzywdzonych, zawierającym definicję przemocy, praw człowieka, informację o miejscach, gdzie można uzyskać pomoc.
10. Formularza „B” nie przekazuje się osobie podejrzanej o stosowanie przemocy domowej.
11. Wypełniony formularz – „Niebieska Karta – A” niezwłocznie, nie później niż w terminie 5 dni od wszczęcia procedury, przekazuje się do zespołu interdyscyplinarnego, w którego skład obligatoryjnie wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia.
12. Osoba upoważniona do przekazania formularza jest pedagog szkolny. Pedagog zawiadamia dyrektora szkoły o podjętej decyzji i fakcie przekazania formularza do zespołu interdyscyplinarnego.
13. Wypełnienie formularza „A” nie zwalnia z obowiązku podjęcia działań interwencyjnych zapewniających bezpieczeństwo osobie doznającej przemocy.

Załączniki do procedury

1. Wzór oświadczenia o poufności informacji powziętych w procesie postępowania w sprawie krzywdzenia dzieci/małoletnich- załącznik 6a
2. Arkusz diagnostyczny oceny ryzyka stosowania przemocy wobec dzieci/małoletnich – załącznik 6b
4. Kwestionariusz diagnostyczny do oszacowania zaniedbania dziecka /małoletniego – załącznik 7
6. Wzór formularz „Niebieskiej Karty – „A” – załącznik 8
7. Wzór formularza „Niebieskiej Karty – B” załącznik 9

Załącznik 6a**Oświadczenie o poufności**

1. Oświadczam, że:

1) zapoznano mnie z przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych, a w szczególności z treścią ogólnego Rozporządzenia o ochronie danych UE z dnia 27 kwietnia 2016 r. oraz Ustawy o Ochronie Danych Osobowych;

2) zapoznano mnie ze „Polityką o niekrzywdzeniu”, wdrożonych w Lubelskiej Szkole Realnej w Lublinie;

3) zachowam poufność informacji i danych, które uzyskałam/em przy realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej oraz że znane mi są przepisy o odpowiedzialności karnej za udostępnienie danych osobowych lub umożliwienie do nich dostępu osobom nieupoważnionym.

2. Zobowiązuję się do:

1) przetwarzania danych osobowych wyłącznie w zakresie i celu przewidzianym w powierzonych przez Administratora obowiązkach;

2) nieujawniania danych zawartych w zbiorach danych, do których uzyskałem (am) dostęp za upoważnieniem administratora danych;

3) nieujawniania sposobów zabezpieczeń danych osobowych przetwarzanych w szkole;

4) wykonywania operacji przetwarzania danych, zgodnie z Regulaminem Ochrony Danych Osobowych;

5) zabezpieczenia tych danych przed dostępem osób nieupoważnionych;

6) ochrony danych osobowych przed przypadkowym lub niezgodnym z prawem zniszczeniem, utratą, modyfikacją danych osobowych, nieuprawnionym ujawnieniem danych osobowych, nieuprawnionym dostępem do danych osobowych oraz przetwarzaniem;

7) zgłaszania incydentów naruszenia zasad ochrony danych osobowych Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych lub bezpośrednio przełożonemu.

Przyjmuję do wiadomości, iż postępowanie sprzeczne z powyższymi zobowiązaniami może być uznane przez Administratora za naruszenie przepisów Ustawy o Ochronie Danych osobowych oraz Rozporządzenia o ochronie danych UE z dnia 27 kwietnia 2016 r.

.....
(miejscowość, data)

.....
(czytelny podpis pracownika)

Załącznik 6b

Do procedury „Niebieskie karty”

Arkusz diagnostyczny oceny ryzyka stosowania przemocy domowej wobec małoletniego

LISTA A

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

A.1. Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. -----
-

A.2. Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. -----
-

A.3. Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.-----

A.4. Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp.-----

A.5. Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). -----

A.6. Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). -----

A.7. Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. -----

A.8. Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). -----
-

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

A.9. Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. -----

**OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ
DOTYCZĄCA DZIECKA:**

A.10. Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. -----

A.11. Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. -----

LISTA B

**OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ
DOTYCZĄCA DZIECKA:**

B.1. Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. -----

-

B.2. Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. -----

-

B.3. Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije, szczypie się, nacina sobie skórę, itp. lub występują zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji zmieniających świadomość, ryzykowne kontakty, itp. -----

--

B.4. Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. -----

--

B.5. Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. -----

-

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

B.6. Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. -----

---

B.7. Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu wsparcia dziecku. -----

--

B.8. Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej.-----
-

B.9. Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp. -----

B.10. Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. -----
-

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

C.1. Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie.-----
-

C.2. Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. -----
-

C.3. Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. -----

C.4. Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem.-----

C.5. Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. -----

C.6. Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. -----

C.7. Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. -----
-

C.8. Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. -----
-

C.9. Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. -----
--

Załącznik 7

Do procedury „Niebieskie karty”

Kwestionariusz diagnostyczny do oszacowania zaniedbania

Lp	Symptomy wskazujące na zaniedbanie (forma przemocy)	tak	nie
1.	Nieadekwatne ubranie do pory roku lub pogody		
2.	Niedowaga, niedożywienie, zmęczenie, podkrążone oczy		
3.	Brudna odzież		
4.	Brudne ciało		
5.	Nieprzyjemny zapach (insekty)		
6.	Brak podręczników i przyborów szkolnych		
7.	Kradzieże jedzenia lub innych przedmiotów		
8.	Przebywanie poza domem w późnych godzinach		
9.	Bardzo częste przebywanie poza domem niezależnie od pory roku		
10.	Ma dorosłych „kolegów”		
11.	Nie ma kolegów wśród rówieśników		
12.	Z trudem nawiązuje relacje		
13.	Izoluje się od rówieśników		
14.	Bije się po głowie/twarzy lub wyrywa sobie włosy		
15.	Często ma ślady zadrapań/siniaków		
16.	Często odnosi obrażenia (skręcenia, złamania, skaleczenia)		
17.	Bije innych		
18.	Zawiera przyjaźnie, potem reaguje wrogością		
19.	Gwałtownie uchyla się przed dotykiem		
20.	Moczy się		
21.	Boi się przebywać w zamkniętych pomieszczeniach		
22.	Boi się ciemności		
23.	Unika zajęć wychowania fizycznego		
24.	Unika sytuacji leżakowania w przedszkolu		
25.	Nie bierze udziału w wycieczkach		
26.	Podejmuje zachowania autodestrukcyjne wobec siebie, zwierząt		

27.	Miewa nagłe zmiany nastroju – od euforii do agresji		
28.	Prezentuje natrętne, narzucające się zachowania		
29.	Nie odwzajemnia emocji		
30.	Odrzuca próby nawiązania bliskości		
31.	Ma wybuchy wściekłości		
32.	Nadmiernie skraca dystans fizyczny		
33.	Demonstruje zachowania seksualne		
34.	Nie docenia własnych osiągnięć		
35.	Ma koszmary nocne		
36.	Ma problemy szkolne		
37.	Inne.....		

Uwaga! Informacje zachowania należy analizować biorąc pod uwagę całość informacji o rodzinie.

Pojedynczych zachowań z listy nie można traktować jako jednoznacznie wskazujących na Zaniedbanie.

Załącznik 8

Do procedury „Niebieskie karty”

.....
(miejsowość, data)

.....
.....
nazwa i adres podmiotu, w którym jest zatrudniona osoba
wypełniająca formularz „Niebieska Karta – A”

„NIEBIESKA KARTA – A”

W związku z powzięciem uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej lub w wyniku zgłoszenia przez świadka przemocy domowej ustala się, co następuje:

I. DANE OSOBY/OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Dane	Osoba 1 doznająca przemocy domowej	Osoba 2 doznająca przemocy domowej	Osoba 3 doznająca przemocy domowej
Małoletni (Tak/Nie) ¹⁾			
Imię i nazwisko			
Imiona rodziców			
Wiek			
PESEL ²⁾			
Nazwa i adres miejsca pracy/ nazwa i adres placówki oświatowej do której uczęszcza małoletni			

Adres miejsca zamieszkania:			
Kod pocztowy			
Miejscowość			
Gmina			
Województwo			
Ulica			
Nr domu / nr lokalu			
Telefon lub adres e-mail			
Adres miejsca pobytu (jeśli jest inny niż adres zamieszkania):			
Kod pocztowy			
Miejscowość			
Gmina			
Województwo			
Ulica			
Nr domu / nr lokalu			

Stosunek pokrewieństwa, powinowactwa lub rodzaj relacji z osobą stosującą przemoc domową (żona, była żona, partner, były partner, córka, pasierb, matka, teść) ¹⁾

--	--	--	--

Uwaga! W przypadku większej niż 3 liczby osób doznających przemocy dołącz kolejną kartę zawierającą Tabelę I

II. LICZBA MAŁOLETNICH W ŚRODOWISKU DOMOWYM, W KTÓRYM PODEJRZEWA SIĘ STOSOWANIE PRZEMOCY DOMOWEJ .....

III. DANE OSOBY/OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Dane	Osoba 1 stosująca przemoc domową	Osoba 2 stosująca przemoc domową
Imię i nazwisko		
Imiona rodziców		
Wiek		
PESEL ²⁾		
Adres miejsca zamieszkania:		
Kod pocztowy		
Miejscowość		
Gmina		
Województwo		
Ulica		

Nr domu/nr lokalu		
Telefon lub adres e-mail		
Adres miejsca pobytu (jeżeli jest inny niż adres miejsca zamieszkania):		
Kod pocztowy		
Miejscowość		
Gmina		
Województwo		
Ulica		
Nr domu/nr lokalu		
Sytuacja zawodowa, w tym nazwa i adres miejsca pracy		
Stosunek pokrewieństwa, powinowactwa lub rodzaj relacji z osobą doznającą przemocy domowej: (np. żona, była żona, partner, były partner, córka, pasierb, matka, teść) ¹⁾		

IV. CZY OSOBA STOSUJĄCA PRZEMOC DOMOWĄ ZACHOWYWAŁA SIĘ W
NASTĘPUJĄCY SPOSÓB (zaznacz w odpowiednim miejscu znak X):

Osoby/formy przemocy domowej	Osoba 1 stosująca przemoc			Osoba 2 stosująca przemoc		
	wobec Osoby 1 doznającej przemocy	wobec Osoby 2 doznającej przemocy	wobec Osoby 3 doznającej przemocy	wobec Osoby 1 doznającej przemocy	wobec Osoby 2 doznającej przemocy	wobec Osoby 3 doznającej przemocy
Przemoc fizyczna ³⁾ <i>bicie, szarpanie, kopanie, duszenie, popychanie, obezwładnianie i inne (wymień jakie)</i>						
Przemoc psychiczna ³⁾ <i>izolowanie, wyzywanie, ośmieszanie, grożenie, krytykowanie, poniżanie i inne (wymień jakie)</i>						
Przemoc seksualna ³⁾ <i>zmuszanie do obcowania płciowego, innych czynności seksualnych i inne (wymień jakie)</i>						
Przemoc ekonomiczna ³⁾ <i>niełożenie na utrzymanie osób, wobec których istnieje taki obowiązek, niezaspokajanie potrzeb materialnych, niszczenie rzeczy osobistych, demolowanie mieszkania, wynoszenie sprzętów domowych oraz ich</i>						

<i>sprzedawanie i inne (wymień jakie)</i>						
<p>Przemoc za pomocą środków komunikacji elektronicznej³⁾</p> <p>wyzywanie, straszenie, poniżanie osoby w Internecie lub przy użyciu telefonu, robienie jej zdjęcia lub rejestrowanie filmów</p> <p>bez jej zgody, publikowanie</p> <p>w Internecie lub rozsyłanie</p> <p>telefonem zdjęć, filmów lub tekstów, które ją obrażają lub ośmieszają, i inne (wymień jakie)</p>						
<p>Inne³⁾ zaniedbanie, niezaspokojenie podstawowych potrzeb biologicznych, psychicznych i innych, niszczenie rzeczy osobistych, demolowanie mieszkania, wynoszenie sprzętów domowych i ich sprzedawanie, pozostawianie bez opieki osoby, która z powodu choroby, niepełnosprawności lub wieku nie może samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb, zmuszanie do picia alkoholu, zmuszanie do zażywania środków odurzających, substancji psychotropowych lub</p>						

leków i inne (wymień jakie)						
-----------------------------	--	--	--	--	--	--

V. CZY OSOBA DOZNAJĄCA PRZEMOCY DOMOWEJ ODNIOŚŁA USZKODZENIA CIAŁA? (TAK/NIE)¹⁾

Osoba 1 doznająca przemocy	Osoba 2 doznająca przemocy	Osoba 3 doznająca przemocy

Uwaga! W przypadku większej niż 3 liczby osób doznających przemocy dołącz kolejną kartę zawierającą Tabelę V

VI. CZY W ŚRODOWISKU DOMOWYM BYŁA W PRZESZŁOŚCI REALIZOWANA PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY”? (kiedy?..... gdzie?.....)

- tak
 nie
 nie ustalono

VII. CZY W ŚRODOWISKU DOMOWYM AKTUALNIE JEST REALIZOWANA PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY”?

- tak
 nie
 nie ustalono

VIII. CZY OSOBA STOSUJĄCA PRZEMOC DOMOWĄ POSIADA BROŃ PALNĄ?

- tak
 nie
 nie ustalono

IX. CZY OSOBA DOZNAJĄCA PRZEMOCY DOMOWEJ CZUJE SIĘ BEZPIECZNIE? (TAK/NIE)¹⁾

Osoba 1 doznająca przemocy	Osoba 2 doznająca przemocy	Osoba 3 doznająca przemocy

Uwaga! W przypadku większej niż 3 liczby osób doznających przemocy dołącz kolejną kartę zawierającą Tabelę IX

X. ŚWIADKOWIE STOSOWANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

- ustalono - wypełnij tabelę
 nie ustalono

Dane	Świadek 1	Świadek 2	Świadek 3
Imię i nazwisko			
Wiek			
Adres miejsca zamieszkania:			
Miejscowość			
Gmina			
Województwo			
Ulica			
Nr domu/nr lokalu			
Telefon lub adres e-mail			
Stosunek świadka do osób, wobec których są podejmowane działania w ramach procedury „Niebieskie Karty” (np. członek rodziny, osoba obca) ¹⁾			

XI. DZIAŁANIA INTERWENCYJNE PODJĘTE WOBEC OSOBY STOSUJĄCEJ PRZEMOC
DOMOWĄ (zaznacz w odpowiednim miejscu znak X):

Działanie	Osoba 1 stosująca przemoc	Osoba 2 stosująca przemoc
Badanie na zawartość alkoholu (wynik)		
Doprowadzenie do wytrzeźwienia		
Doprowadzenie do policyjnego pomieszczenia dla osób zatrzymanych	na podstawie art. 15a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.)	
	na podstawie art. 244 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.)	
Zatrzymanie w izbie zatrzymań jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej		
Powiadomienie organów ścigania		
Wydanie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia		
Wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia		

Zakaz zbliżania się osoby stosującej przemoc domową do osoby dotkniętej taką przemocą na określonej w metrach odległość		
Zakaz kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą domową		
Zakaz wstępu i przebywania osoby stosującej przemoc na terenie szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej i artystycznej, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą domową		
Zakaz wstępu i przebywania osoby stosującej przemoc w miejscach pracy osoby doznającej przemocy domowej		
Zawiadomienie komórki organizacyjnej Policji, właściwej w sprawach wydawania pozwolenia na broń, o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty”		
Odebranie broni palnej, amunicji oraz dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni		
Poinformowanie o prawnokarnych konsekwencjach stosowania przemocy domowej		
Inne (wymień jakie?)		

XII. DZIAŁANIA INTERWENCYJNE PODJĘTE WOBEC OSOBY DOZNAJĄCEJ PRZEMOCY DOMOWEJ

(zaznacz w odpowiednim miejscu znak X)

Działanie	Osoba 1 doznająca przemocy	Osoba 2 doznająca przemocy	Osoba 3 doznająca przemocy
Udzielono pomocy ambulatoryjnej			
Przyjęto na leczenie szpitalne			
Wydano zaświadczenie o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała			
Zapewniono schronienie w placówce całodobowej			
Zabezpieczono małoletniego w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia			
Powiadomiono sąd rodzinny o sytuacji małoletniego			
Przekazanie formularza „Niebieska Karta – B”			
Inne (wymień jakie?)			

XIII. DODATKOWE INFORMACJE

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

XIV. WSZCZĘCIE PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY” NASTĄPIŁO PRZEZ (zaznacz w odpowiednim miejscu znak X):

Pracownika socjalnego jednostki organizacyjnej pomocy społecznej	
Funkcjonariusza Policji	
Żołnierza Żandarmerii Wojskowej	
Pracownika socjalnego specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej	
Asystenta rodziny	
Nauczyciela	
Osobę wykonującą zawód medyczny, w tym lekarza, pielęgniarkę, położną lub ratownika medycznego	
Przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	
Pedagoga, psychologa lub terapeutę, będących przedstawicielami podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej	

.....
imię i nazwisko oraz czytelny podpis
osoby wypełniającej formularz „Niebieska Karta – A”

.....
(data wpływu formularza, podpis członka Zespołu Interdyscyplinarnego)

- 1) wpisać właściwe
- 2) numer PESEL wpisuje się, o ile danej osobie numer taki został nadany. W przypadku braku numeru PESEL jest konieczne podanie innych danych identyfikujących osobę
- 3) podkreślić rodzaje zachowań

Załącznik 9

Do procedury „Niebieskie karty”

„NIEBIESKA KARTA – B”

INFORMACJA DLA OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Co to jest procedura „Niebieskie Karty”?

Są to różne działania podejmowane w sytuacji podejrzenia lub stwierdzenia stosowania przemocy domowej na podstawie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Celem procedury „Niebieskie Karty” jest zatrzymanie przemocy domowej i udzielenie pomocy i wsparcia Tobie i Twoim najbliższym. Na skutek wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” informacja dotycząca Twojej sytuacji zostanie przekazana do grupy diagnostyczno-pomocowej. Więcej informacji na temat dalszych działań uzyskasz podczas spotkania z członkami tej grupy, na które zostaniesz zaproszona/(y). W trakcie procedury członkowie grupy będą kontaktować się także z osobą, która przemoc stosuje.

Co to jest przemoc domowa?

Przemoc domowa to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienia lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Kto może być osobą doznającą przemocy domowej?

- a) małżonek, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępni (np. rodzice, dziadkowie, pradiadkowie), zstępni (np. dzieci, wnuki, prawnuki), rodzeństwo i ich małżonkowie,
- b) wstępni i zstępni oraz ich małżonkowie,
- c) rodzeństwo oraz ich wstępni, zstępni i ich małżonkowie,
- d) osoba pozostająca w stosunku przysposobienia i jej małżonek oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- e) osoba pozostająca obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- f) osoba wspólnie zamieszkująca i gospodarująca oraz jej wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,

g) osoba pozostająca obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,

h) małoletni.

Najczęstsze formy przemocy domowej:

Przemoc fizyczna: bicie, szarpanie, kopanie, duszenie, popychanie, obezwładnianie i inne.

Przemoc psychiczna: izolowanie, wyzywanie, ośmieszanie, grożenie, krytykowanie, poniżanie i inne.

Przemoc seksualna: zmuszanie do obcowania płciowego, innych czynności seksualnych i inne.

Przemoc ekonomiczna: nielożenie na utrzymanie osób, wobec których istnieje taki obowiązek, niezaspokajanie potrzeb materialnych, niszczenie rzeczy osobistych, demolowanie mieszkania, wynoszenie sprzętów domowych i ich sprzedawanie i inne.

Przemoc za pomocą środków komunikacji elektronicznej: wyzywanie, straszenie, poniżanie osoby w Internecie lub przy użyciu telefonu, robienie jej zdjęcia lub rejestrowanie filmów bez jej zgody, publikowanie w Internecie lub rozsyłanie telefonem zdjęć, filmów lub tekstów, które ją obrażają lub ośmieszają i inne.

Inny rodzaj zachowań: zaniedbanie, niezaspokojenie podstawowych potrzeb biologicznych, psychicznych i innych, niszczenie rzeczy osobistych, demolowanie mieszkania, wynoszenie sprzętów domowych i ich sprzedawanie, pozostawianie bez opieki osoby, która z powodu choroby, niepełnosprawności lub wieku nie może samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb, zmuszanie do picia alkoholu, zmuszanie do zażywania środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków i inne.

WAŻNE

Prawo zabrania stosowania przemocy i krzywdzenia swoich bliskich. Jeżeli Ty lub ktoś z Twoich bliskich jest osobą doznającą przemocy domowej, nie wstydź się prosić o pomoc. Wezwij Policję, dzwoniąc na numer alarmowy 112. Prawo stoi po Twojej stronie!

Masz prawo do złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy domowej do Prokuratury, Policji lub Żandarmerii Wojskowej.

Możesz także zwrócić się po pomoc do podmiotów i organizacji realizujących działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

Pomogą Ci:

- Ośrodki pomocy społecznej – w sprawach socjalnych, bytowych i prawnych.
- Powiatowe centra pomocy rodzinie – w zakresie prawnym, socjalnym, terapeutycznym lub udzielą informacji na temat instytucji lokalnie działających w tym zakresie w Twojej miejscowości.
- Ośrodki interwencji kryzysowej i Ośrodki wsparcia – zapewniając schronienie Tobie i Twoim bliskim, gdy doznajesz przemocy domowej, udzielą Ci pomocy i wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej, a także opracują plan pomocy.
- Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej – zapewniając bezpłatne całodobowe schronienie Tobie i Twoim bliskim, gdy doznajesz przemocy domowej, oraz udzielą Ci kompleksowej, specjalistycznej pomocy w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym oraz potrzeb bytowych.

- Okręgowe ośrodki i lokalne punkty działające w ramach Sieci Pomocy Pokrzywdzonym Prześpiństwem – zapewniając profesjonalną, kompleksową i bezpłatną pomoc prawną, psychologiczną, psychoterapeutyczną i materialną.
- Sądy opiekuńcze – w sprawach opiekuńczych i alimentacyjnych.
- Placówki ochrony zdrowia – np. uzyskać zaświadczenie lekarskie o doznanych obrażeniach.
- Komisje rozwiązywania problemów alkoholowych – podejmując działania wobec osoby nadużywającej alkoholu.
- Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej – w zakresie uzyskania pomocy prawnej.

Wykaz placówek funkcjonujących na Twoim terenie, udzielających pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej

Uwaga: (dane wprowadza Zespół interwencyjny lub osoba, która wszczyna procedurę):

Lp. Nazwa instytucji/organizacji Adres instytucji/organizacji Telefon Adres e-mail

Możesz zadzwonić do:

- Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” tel. 800 12 00 02 (linia całodobowa i bezpłatna), w poniedziałki w godz. 1800–2200 można rozmawiać z konsultantem w języku angielskim, a we wtorki w godz. 1800–2200 w języku rosyjskim. Dyżur prawny tel. (22) 666 28 50 (linia płatna, czynna w poniedziałek i wtorek w godzinach 1700–2100) oraz tel. 800 12 00 02 (linia bezpłatna, czynna w środę w godzinach 1800–2200). Poradnia e-mailowa: niebieskalinia@niebieskalinia.info. Członkowie rodzin z problemem przemocy i problemem alkoholowym mogą skonsultować się także przez SKYPE: pogotowie.niebieska.linia ze specjalistą z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie –